

SZERKESZTIK:
KESZLER JÓZSEF, REINER FERENCZ és SCHÜTZ MIKSA.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Evenként 20 iv zeneműlékkel; több arckép és képzőművészeti melléklettel.
Egyes szám ára 20 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.

Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM

ZENE: —r. Opera és szeminárium. — Zenészeti hírek.

SZÍNHÁZ: RF. «Egy asszony története.» — Színházi hírek.

KÉPZŐMŰVÉSZEK: BERÉNYI LÁSZLÓ: Az üszi tárlat. — CASTOR: Az operaház falfestményei.

OPERAHÁZ ÉS SEMINARIUM.

Az 1885. évi állambudgetbe a belügyminiszterium felügyelete alatt álló nemzeti színház és magy. kir. opera kiadásai fedezésére 149,000 forint vétetett fel, mint előirányzott összeg: 67,000 forinttal több, mint az előbbi évben. Ezen többletkövetelés a budgetben következően indokoltatik: «A magy. kir. operaház ő Felsege bőkezűsége folytán a nemzet és a fővároshoz méltó díszes kiállításban építetett és rendelkezésére áll a zene és ének művelésének. Ennél fogva a magyar színművészet egy régi ohajtása teljesült: a drámai művészet már ezentúl saját otthonával fog bírni. Miután pedig az ország és a főváros egy új, díszes színházat nyert, a törvényhozásra vár az a feladat, miszerint a maga részéről is annak fenntartásához hozzájáruljon. Ezen oknál fogva szerepel az 1885. évi budgetben két színház: a nemzeti színház és a kir. opera. Es miután két színházról van szó, a szükséglet is nagyobb, mint az előbb volt. Mert ambar ő Felsege kegye folytán a jövőre nézve is azon 210,000 frtnyi subventióra számítani lehet, melylyel a nemzeti színház akkor bírt, midőn mindkét művészeti fajt magában egyesíté, és mely subventió természetesen most már a két színház közt felosztandó lesz, még sem kell azt bővebben indokolni, miszerint két színház fenntartása többbe kerül, mint egyé, és azért indokolt, hogy az országos segély is igénybe vétetik.» Es honatyáink, kik megszavazták már a 15 millió parlament-építkezési összeget, meg fogják szavazni ezen 67,000 forintnyi többletet is ad maiorem dei

gloriam. Mert ha van már díszes kiállítású palotája az ének műzsájának, úgy szükségképen gondoskodni is kell arról, hogy fenntartási szükségletei is fedeztetesenek. De más kérdés az, vajlon országos segélyre van-e joga egy oly intézetnek, mely még eddig pusztán luxusnak bizonyult. Csak akkor számíthatna az opera a királyi subventió kivül országos segélyre is, ha egyszersmind a nemzet iránti kötelességeit is lerója, ha az ízlés nemesítésére, a magyar zene és a klasszikus operák művelésére határozza el magát. De e helyett mit látunk az operaháznak már eddigi működéséből is? Azt, hogy elvadítja az ízlést az olasz operák túlságos előadása által, hogy a nálunk már előbb divatba jött olasz staggionót folytatja és egynehány pazarul fizetett vendégekkel akarja pótolni az ensemble hiányait. Változatos szakértelemmel egybeállított repertoire-ről szó sincs, a helyett azonban feloktrojálnak a publikumnak, persze a tantiémek kedvéért oly operákat, melyek hallgatásainál már őseink is unatkoztak. Az épület változott, de a rendszer ugyanaz maradt. Fogunk még erről bővebben nyilatkozni. Jelen alkalommal csak azt említjük még, hogy a mostani körülmények szerint a zenei ízlés fejlesztése és nemesítése az operaházról nemvárható.

De más akadályai is vannak nálunk a zenei ízlés fejlesztésének, és ezek elhárítására az országos segély sokkal inkább volna igénybe veendő. Ezen akadályok közt legnagyobb befolyással bír azon dilettantismus, mely a zenei oktatás terén nálunk dívik. Van ugyan «díszes» zeneakadémiaink, de ez a zenészeti paedagógiára súlyt nem fektet, a nemzeti zenedé pedig adja ugyan minden irányban a kellő zenei kiművelést, de annak megint nem célja hallgatóit zenetanítókká kiművelni. Ezen szomorú kelyzetet tekintetbe véve, Bartay Ede a nemzeti zenede lelkes igazgatója, egy emlékiratot nyújtott be a közoktatásügyi miniszteriumhoz, melyben utalva az égető szükségre, a nemzeti zenedében felállítandó zenetanári seminarium és az összes felekezetek számára rendszeresítendő egyházi éneklés-képző intézet fenntartására az országos költségvetésbe felveendő állandó segély általi támogatást kér. Érde-

kes világot vet ezen emlékirat hazai zenészeti viszonyainkra, és főleg két okban véli találhatni a hazai zeneművészet pangását: «Az első ok az, hogy hazánkban még ma is legnagyobb részt idegen ajkú és nemzetiségű zenetanárok és művészek foglalják el a családoknál a zenetanári helyet. Mi sem természetesebb, mint hogy ily körülmények közt a magyar zeneművészet egészen háttérbe szorítottatik, művelőre, fejlesztőre nem talál, s ekkép a népzene színvonalán nem képes felülemelkedni. A baj oka abban rejlik, hogy elegendő számú, kellőleg képzett magyar örökkel nem bírnak; a miért is első sorban ezen égető szükségé vált bajnak orvoslásáról kell gondoskodni: annál is inkább, mert csak így lesz megszüntethető a zeneoktatásunkban dívó azon kirívó félszegség is, hogy az előkelőbb házakban elfoglalt néhány hírneves tanár kivételével, a legtöbb családnál oly egyének végzik a zenetanítást, kik vagy teljesen képtelenek és alkalmatlanok a tanításra, vagy a legkülönbébb s rég elavult rendszerek szerint tanítanak s ezáltal még a jelesebb tehetségű tanítványokat is csak hátráltatják a zeneművészet magasabb fokának elérésében. A második ok az, hogy hazánkban az egyházi zene is hanyatlásnak indult. Ezen jelenséget, főleg az egyházi zenét vezető és kezelő közegek nem eléggé alapos képzültségének s abból folyólag azok ferde ízlésének kell tulajdonítani. A hazai egyházi zenészeti viszonyok javulásának legelső előfeltétele tehát az, hogy az egyházi éneklészek képzettségének niveauját kell emelni.» — Bartay kimerítő okadatolása folytán tehát első sorban egy zenetanári seminarium lenne létesítendő, melynek feladatát a memorandum szerint képezné: «zenetanároknak vagy zenetanítóknak szigorúan paedagógiai alapon elméleti és gyakorlati kiképzése, hogy az ezen intézetben kiképzett tanérok azután kilépve a gyakorlati életbe, kipróbált helyes rendszer szerinti tanításuk által lassanként irányt adjanak a magán-zenetanításnak általában és ebből folyólag úttörők és közreműködők legyenek, hogy a zenetanítás hazánkban is a kor színvonalára emelkedjék. Másodsorban pedig az összes felekezetek számára külön egyházi éneklés-képző tanfolyam (Kantoratus) lenne életbelépte-

tendő.» Ezen két intézet leghelyesebben a *nemzeti zenedében*, mint erre leginkább alkalmas és hivatott zene-intézetben lenne felállítandó. Ebben áll Bartay nagy horderejű tervezete, melyet a nemzeti zenede igazgatóválasztmánya is magáévá tett, és mely a miniszterium részéről várja az iniciatívát, hogy áldásos hatását a jövőre nemzedék érezhesse. Az emlékirathoz egy részletes költségvetés is van mellékelve, valamint a tantervezet mindkét felállítandó intézet számára.

Daczára a már hangsúlyozott égető szükségnek, a miniszterium részéről ezen terv valósulására még eddig semmi sem történt. Az ez idei országos költségvetés csak a luxus-intézetekről: az operáról és zeneakadémiáról emlékezik meg, — a szeminariumról még hallgat a krónika. Reményeljük, hogy már jövőre nyoma lesz annak a budgetben is, és hogy hazai zenészetü viszonyainknak is egy jobb kor fog derülni.

Bartay Ede érdeme az mindenestre, hogy ezen mostoha viszonyok közt sem feledkezett el hazafias kötelességéről és alapos tervezete által módot nyújtott az intéző köröknek ezen égető kérdéssel bővebben foglalkozhatni. Videant consules!

—I.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ HANGVERSENY. A kamara-zeneestélyek másodikát Krancsevics és társai szerdán tartották a Vigadó kis termében, Deutsch Willy úr közreműködésével. Rubinstein C-moll négyese (17. mű), mely ez alkalommal játszott először, igen tetszett. E műben a szerencsés inspiráció öntudatos alakító tehetséggel van érvényre emelve, nem lankad el a négy tételen át, de mindvégig szórja a szellemszíkakat s fokozza az érdeket. Harmadik tétele (Molto lento) valódi gyöngye e négyesnek s ez tetszett legjobban a közönségnek. Schumann zongora-ötösét (Es-dur 44. mű), mely a mult hangversenyen Volkman triója miatt leszorult a műsorról, ez alkalommal hallottuk előadni, melyben a zongora-részt Deutsch Willy úr játszotta. E zongora-ötös, a kamarazene egyik legszebb terméke oly kitünő előadásban részesült, azt oly szépen, annyi melegség és ihletéssel játszották, hogy a bő tapsot és elismerést, mely e mű interpretációjával arattak, valóban meg is érdemelték. Befejezésül Schubert G-dur négyesét (161. mű) játszották, mely méltó befejezése volt a szépen sikerült hangversenynek.

~ «ÚJDONSÁGI MATINÉK.» A «Harmonia» társulat kebeléből egy szép mozgalom indult ki e cím alatt. A társulat vasárnapon déli 1/2 12 órakor hangverseny lesz, melyen hazai és külföldi zeneművek kerülnek bemutatni előadásra a főváros legelőkelőbb művészei és művésznői közreműködése mellett. E terv kivételre bizottság alakult, melynek tagjai zeneművészek és hírlapírók. Az új termékek bemutatásán kívül a bizottság célja az is, hogy a bevett belépti díjakból alap teremtsék művészi ösztöndíjak és pályadíjak létesítésére. Legközelebb már közzé tehetjük a működő erők névsorát, valamint a műsornak előre meghatározható részét.

A nyolcz (esetleg tíz) matinéra bérlet hirdettek és pedig: mind a nyolcz (esetleg tíz) matinéra egy személy 5 frt, két személy 7 frt, 3 személy 8 forint. Egy matinéra egy ülőhely ára 1 frt. A «Harmonia» előfizetői a nevezett árak feléért részesülnek ugyanabban a bérletben, illetőleg az egy reggélyre szóló jegyben.

~ A ZSIDÓNŐ legutóbbi előadása alkalmával a m. kir. operában Szendrői Lajos segédének, Nev Dávid váratlanul bekövetkezett berekedése következtében, próba nélkül átvette Brogni bíbornok szerepét. Csak a szakértő tudja kellőképp méltányolni a fiatal énekes helyzetét, midőn arról van szó, hogy hirtelen, próba nélkül énekeljen el egy nagy szerepet, mely azonkívül még drámai játékot is igényel. Eltekintve ettől, már magában az a körülmény, hogy a király is jelen volt az előadáson. A fiatal énekes biztosságát s művészetbeni bizalmát bizonyította be. Szendrői úr derekasan megfelelt a benne helyezett reménynek s ezen kísérlet által megmutatta, mily jeles erőt bír benne az opera. Előreláthatólag az igazgatóság ezentúl nagyobb tért fog engedni a szép hangú s zeneileg alaposan képzett művészeknek.

~ FÚVÓ HANGSZERES KAMARAI ZENEESTÉLYEK. A Klemcke-féle kamarai zenetársulat az idén is rendez három zeneestélyt és pedig november, december és január hónapokban. Az első estélyt már a f. hó 19-én este 7 1/2 órakor tartják a Vigadó kis termében, a melyen Sobek egy ötöse (9 mű) Beethoven egy hatosa (81 mű) Scharf és Jaulus közreműködésével és Spohnak egy Nonettoja kerülnek előadásra. A zenetársulat tagjai jelenleg Klemcke, Grünfeld, Allaga, Tintner, Kohlert, Böhm, Drescher, Frank és Keller opera-színházi zenekari tagok.

~ LISZT FERENCZ Tetétlenen Zichy Géza gróf vendégszerető házánál e hó 10-én este a meghívott vendégek tiszteletére hangversenyt rendezett, a melyen ő maga is játszott. A hangverseny műsora ez volt: Praeludium, Liszt Ferencz Magyar nyitány, Zichy Géza. Impromptu, Liszt Ferencz. II-ik magyar rapszódia Liszt Ferencztől, Zichy Margit és Müller Miksa. Rákóczy-induló (szimfóniai átírat Liszt Ferencztől) Liszt Ferencz és Zichy Géza. A tíz éves Zichy Margit grófnő pompás játékkal elragadta a hallgatóságot s magát a mestert is, kinek a hangverseny alatt a kabaiak hálájuk és tiszteletük csekély zálogául díszes babékoszorút nyújtották át, melynek fehér selyem szalagján következő fölirat volt: Liszt Ferencznek kabai tisztelői.

~ BLAU GYULA, a nemzeti színház operájának volt versenyestere, ismét megtelepedett a fővárosban, s a zenekedvelők egyletéhez szerződött versenyesternek. Az egylet ezidei második hangversenyében, december második felében, Bruch Miksa első hegedű-versenyével mutatja be magát nálunk, hosszú évek sora után újra.

~ LISZT FERENCZ a Times egy híre szerint a párisi osztrák-magyar segélyalap javára hangversenyt fog adni.

~ A NÉMET SZÍNHÁZBAN vasárnap, e hónap 16-án Suppé «Afrika utazója» került színre egészen új díszletekkel. A gyapju-utcai színpadnak ez volt az idén első operette-újdonsága.

~ ELLINGER JÓZSEF, a nemzeti színház egykori tenoristája, Hegyesi zongora-virtuóz és Krausz-Berfeld Malvine asszony közreműködésével vasárnap Nagyváradon hangversenyt rendez.

~ LISZT KIRÁLY-DALÁNAK EGY ÚJABB KIADÁSA hagyta el a minap a sajtót. E kiadás gyermek karra van átírva s czímlapján jelezve van, hogy a hazai iskolák számára készült.

~ HENDERSON MARY jól ismert fővárosi énektanítónő, ki legújában az állami felsőbb leányiskolában az énektanítói állomásra kineveztetett, e napokban Bellovics Imre karnagy előtt a zenekedvelők egyletében énekelt s előadásának szabatossága, lendülsége, hangjának művésziességét annyira megnyerte nevezett karnagy tetszését, miszerint ez őt a zenekedvelők által rendezendő nagy hangversenyekben való közreműködésre nyomban felkérte, mit Hendersonné el is fogadott. — Örömmel üdvözljük a karnagy ezen elhatározását, mert Henderson Mary asszonyban a zenekedvelők nemcsak kitünő működő erőt, hanem a közönség részére előkelő előadással bíró művésznőt mutathatnak be nyilvános hangversenyeken.

~ «PÜNKÖSD FLORENCZBEN.» Czibulka karmeste: új operettjé a bécsi «An der Wien» színházban január hóban kerül bemutatásra.

~ HUBAY JENŐ a bruxellesi zenede tanára e hó 23-án egy zenekari hangversenyben fog játszani, mely alkalommal személyesen mutatja be a belga királynénak ajánlott «Scènes de la Csárda» című kompozícióját. A művész ezután egy meghívásnak engedve Bordeauxba utazik, hol a philharmonikusok hangversenyén fog játszani.

~ „DEJANIN“ CÍMŰ ÚJ OPERA, Catalani, fiatal olasz zeneszerző műve Turinban nagy tetszést aratott, és folyton teleházakat eredményez. Az operát a bécsi dalmű-színházban is elő akarják adni.

~ SUPPÉ egy felvonásos víg operát nyújtott be a bécsi opera igazgatóságához. A dalmű címe «A matrózok»; egy előadásának tiszta jövődelméit a színház nyugdíjalapjának javára fordítják.

~ RUBINSTEIN «PAPAGÁJ» című egy felvonásos víg operája Hamburgban nagy sikert aratott. A szöveget Wittmann Hugó írta, a «N. Fr. Presse»-ben megjelent tárcza nyomán. Egy török ifjuról, Feth-Ali-ról szól a mese, a ki a tükörben meglátja a szép Zulejka képét, és azt elragadtatásban megsókolja. Ezért a sértésért a leány apja a kadi elé viteti a merész ifjút, de a kadi nagyon meg van akadva, hogy miféle büntetést mérjen erre a sajtáságos büntetetre. Végre arra jön egy jámbor dervis, a kinek van egy okos papagája. Ez kisegíti a kadi t a zavarból, a menyinyiben azt tanácsolja neki, hogy miután Feth-Ali megsókolta Zulejka képét a tükörben, vágasson száz pálcát a hevesvéri ifju — árnyékára. A büntetést végre is hajtják, azután Feth-Ali megkapja feleségül Zulejkát. A zene nagyon szépen simul a szöveghez. A «Papagáj»-ban Rubinstein az ő kedvencz terén mozog: az első ütenytől az utolsóig keleti dallamokat hangoztat. A keleti színezet bámulatos következetességgel van a zenében alkalmazva. Különösen dícsérik Zulejka nagy áriáját, mely egyik gyöngye az operának

A dallamfűzés és a művészi kadenciák meglepően szépek. Igen sikerült humoros vonások is élénkítik a zenét, amit Rubinstein eddigi műveiben hiában keresett az ember.

~ RIP VAN WINKLE, Planquette kedvelt operetteje a napokban került először színre a párisi «Folies Dramatiques» színházban, és ott is rendkívüli sikert aratott.

~ VAUCORBEIL özvegyének, kit szegénységben hagyott elhunyt férje, a francia köztársaság elnöke 1500 frank évdíjat rendeltetett, a pénzügyminiszter pedig néhány bolt nyitására adott az özvegynek engedélyt.

~ A MÜNCHENI UDVARI SZÍNHÁZBAN e hó 5-kén volt az első külön előadás a bajor király számára. Ez alkalommal a «Parsifal» került színre. Az előadás 7 órára volt kitűzve, de csak fél kilenczkor kezdődött, a mikor a király megjelent — és eltartott hajnali 2 óráig. A király nagyon meg volt elégedve az előadással és minden felvonás után kifejeztette lakájai által elismerését az előadó művészeknek. Az előadáson a király szigorú rendelete következtében rajta kívül senki sem volt jelen. Usedom grófnő, a ki egyenesen hozzá fordult, csak arra nyert engedélyt, hogy a főpróbát nézhesse végig.

~ VAUCORBEIL, a párisi opera elhalt igazgatója, mint zenesz is figyelemre méltó nyomokat hagyott maga után. Különösen melodiáiban ismerték el a bájt és eleganciát, mely mindig tartózkodott a banálistól. Jelesek dalai között a «Simple chanson», a «Ballade serbe», «l'Hôte arabe», «Le Géant Cloë», «Les chèvres d'Argos». Nagyobb feltűnést keltett a «Mort de Diane», melyet Madame Krauss adott elő oly fényesen a Conservatoire-ban. A kamarazenében is jelentékeny művei maradtak hátra. Végre megemlíthük egy teljesen befejezett operáját, Mahomet-et.

~ A MASSÉ VIKTOR elhalálozása által megürült széket december hatodikán töltik be az Académie des Beaux Artsban.

~ VAUCORBEIL halála folytán Regnier, az opera főrendezője, ki az elhunyttal szoros baráti viszonyban állt, beadta lemondását, de megmarad állásában addig, míg az új igazgatót kinevezik.

~ A BIRMINGHAMI zeneünnepek bizottsága Prout Ebenezert zeneszerzőt bízta meg az ünnepi szimfónia megírásával.

~ FRANCESCO VALDRIGHI Modenában egy, az ókor és a legújabb idők hangszerkészítőivel foglalkozó művet írt e furcsa cím alatt: «Nomenclurgografia».

~ A PÁRISI OPERA COMIQUE sok éven át működő kitűnő rendezője Nathan e napokban meghalt. Középszerű énekes, de művelt, intelligens színész és találékony rendező volt.

~ MACKENZIE C. A. zeneszerző új operán dolgozik. Librettoját dr. Hülfert írta. Tárnya Guillaume de Cabestan a 13-ik században élt provencai troubadour életéből van merítve.

~ ANTONIO GHISLANZONI a jőnevű olasz librettista új opera-szöveget fejezett be, melynek megzenésítését Machado portugál komponista fogja végezni. Az opera címe «Fieschi» lesz.

~ AZ OLASZ MAESTRÓK fáradhatatlanul komponálnak. Nemsokára két új olasz opera lát lámpavilágot. Az egyiknek szerzője gróf Solieri amateur-zenesz, melynek

címe «Giudilla». A másikat, «La Cortigiana» címmel, Angelo Discanzi komponálta.

~ LUCCA PAULINA moszkvai vendégsepreplése után Berlinbe megy, de még kérdéses, vajjon fog-e énekelni.

~ HALLÉ ZONGORAMŰVÉSZ első hangversenye a mult héten tartatott meg a manchesteri Free-Trade Hallban. Előadott zenekarral Weber *Oberon* nyitánya, Beethoven C-moll szimfóniája, Mendelssohn «Hebridák» nyitánya, Wagner introduktója «Parsifal»-hoz és Berlioz nyitánya «Waverly»-hez. Hallé Chopin E-moll koncertjének románczát és rondoját és négy Schumann darabot játszott. Az ének-részletet Albani asszony látta el Rubinstein «Es blüht der Thau» és Massenet «Les enfants» dalával.

~ RAFF JOACHIM négy nagy nyitányt hagyott hátra, melyeket Shakespeare «*Romeo és Julia*», «*Macbeth*», «*Vihar*» és «*Othello*»-jához írt. A komponista özvegye a kéziratokat a meiningeni hercegi zenekarra bízta előadás végett.

~ A LONDONI FILHARMONIKUS TÁRSASÁG sasonja kiváló érdekesnek ígérkezik. Az első hangversenyben Joachim tanár Beethoven hegedű hangversenyét fogja játszani, a másodikban Hauck Minnie k. a. fog énekelni s a harmadikban Vilhelmj hegedűművész fog három évi távolléte után először fellépni. Dworak Antal egy új szimfóniát komponál a társaság számára és több más újdonság között Mosekowszky orosz zeneszerző Jeanne d'Arc című zenekari műve van kilátásba helyezve. Január elsején jár le továbbá a husz sterlinges nyitány-pályázat, melyre eddig Bologna, Firenze, Velence, Triest, Hamburg, Berlin, Bécs, Róma, Páris, Harana, New-York, Chicago, Richmond és Bern zeneszerzői közül pályáztak.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Egy asszony története, dráma 4 felvonásban. Irtta MÉRAY HORVÁTH KÁROLY; Színre került a nemzeti színházban november 12-én.

RITKASÁG nálunk az a nagy érdeklődés, melylyel a közönség Horváth Károly első drámái művének, az «Egy asszony története»-nek előadását várta. E dráma először könyvben jelent meg, és pedig névtelenül. Címe ez volt: «Nő». A darab erkölcsi tételét az újságok túl merésznek hirdették. Az író művével azt akarta hirdetni és arról akart meggyőzni, hogy a társadalmi rendnek háttérbe kell szorúlnia a természet első és legfőbb törvénye előtt, mely nem más, mint a szerelem. És e tétel bizonyításául elmondta darabjában egy ifjú és szép nő történetét, ki boldogtalan volt a házasságban, mert kicsapongó férjét nem szerette; és végre megtalálta a boldogságot, egy szerető férfi karjaiban, miután egy harmadik személy férjét párbajban megölte. Ez magában véve nem volt annyira új; de az erkölcsi tanok, melyeket a darab egyik mellékalakja, egy korosabb viveur imponáló léleknyugalommal és a meggyőződés egész határozottságával hir-

detett, mindenkit megleptek. Hogyan? Ez az az öreg roué azt mondja a családi boldogtalanságán kétségbeeső hölgynek, ki becsületére hivatkozik: «Ej, mit becsület! A becsületet a férjek találták ki, a szerelmet pedig az Isten!» Ilyet nálunk még nem írtak le. Találgatták tehát, hogy e merész, különcz könyvet ki írhatta? Végre ki is találták. A könyv szerzője egy fiatal ember volt, ki a művészeti pályára kerülván, Párisban végezte tanulmányait, és utóbb az írói pályára lépett. Horváth Károly nevét egy nap alatt megismerte az irodalom iránt érdeklődő egész magyar közönség. A nemzeti színház drámabíró bizottsága is figyelemre méltatta a művet, mely végre színpadra is került. A bizottság ugyan azt ajánlotta a szerzőnek, hogy darabja megoldását változtassa meg; oly mód pedig, hogy a dráma végén ne csupán férj, de a szerető is elveszzen; és a szerző beleegyezett e változásba, mely a dráma súlypontját kissé félretolta. Mert így, amint a színpadon láttuk, a darab a régi thézist szavakban ugyan hirdeti, de többé nem bizonyítja. A tanúság, melyet a néző belőle merít az, hogy a boldogságot, melyet a szerencsétlenül kötött házasság egyszer elrontott, semmi a világon többé helyre nem állíthatja; a ki balúl ment férjhez, annak sorsa az örök fájdalom a végtelen kesergés; és nagy szerencse, ha az ilyen szerencsétlen asszony némi vigaszt nyer az anyai szeretetben, a gyermek nevelésében.

De ez a változás nem csökkentette az érdeklődést, melyet a darab könyv alakjában keltett; és első előadására megjelent a színházban a főváros legműértőbb, legválogatottabb közönsége. És tudják, mit felelt ez elite-közönség a merész tanokra? Azt, hogy viharos tapsaival kihívta a szerzőt az est folyamában tízszer.

Ez nagy és hangzatos siker.

Ilyen megtiszteltetésben alig részesült még nálunk fiatal író.

A kritika természetesen fel van jogosítva némi tartózkodásra még a közönség lángoló lelkesedésével szemben is. A kritika nem csupán az után indul el, hogy ki és mi volt, a körülmények különös összejárásánál fogva, elég szerencsés közérdeklődést kelteni; a kritika azt a kérdést is felteszi, hogy a darab, mint olyan, megállja-e a helyét?

És erre a kérdésre lehetetlen azon lelkesedéssel felelni, melylyel a közönség e művet fogadta. E darab kompozíciójának hiányossága; logikájának megbízhatatlansága és jellemeinek idegenszerűségénél fogva nem győzi meg az embert és így tendenciáját sem demonstrálja. A darab szervi hibáinak tömkelegében alámerül a tanúság is; és így nem is szükséges kutatnunk, hogy ez a tanúság érdemes-e arra, hogy hirdessék vagy nem.

De egyet meg kell adnunk Horváth úrnak. Első felvonásával oly hatalmasan fel tudta kelteni a nézők kíváncsiságát, hogy ez aztán a darabon végig egy perczig sem lankadt. Mi lesz e dráma kifejlése? e kérdést olvastuk minden néző arcán; és az élénk érdeklődés elnémította a kriticizmust, mely közönségünket rendszeren oly szigorúvá teszi. A harmadik felvonás alatt ugyan úgy vettük észre, mintha némi kételkedés támadt volna a

teremben; de ekkor a csata a szerző részéről már meg volt nyerve; és a keletkező józanodás nem kerülhetett többé a lelkesedés fölé.

Igy tehát a darab jelentékeny sikert aratott.

Az előadás minden tekintetben dicséretet érdemel. P. MÁRKUS Emilia remekül játszotta a hősnő Leontine szerepét; a tapsok oroszlánrésze őt illeti. NAGY Imre a szerelmes Diodort egyöntetű alakban mutatta be, mi nem volt csekély feladat; HELVEY Laura Lambert báróné mellékes szerepében még nyílt jelenetben is tapsot nyert. BERCSÉNYI az epicureizmust hirdető vén rouét gondos és szabatos játéka által majdnem rokonszenvenessé tette és ezzel nem csekély mértékben járult az est sikeréhez. Az összjáték kielégítő volt. RF.

SZÍNHÁZI HIREK.

= NÉPSZÍNHÁZ. Szombaton Rákosi Jenő parasztdrámáját, «Magdolnát» adták. A darabra lapunk jövő heti számában még visszatérünk. Egyelőre csak konstatáljuk a nagy színpadi sikert, melyben Rákosi rendkívül erős szerekekkel praeparált színműve részesült. A darab történetére nézve érdekes, hogy már másfél esztendeje van készen és csak a főszerep személyesítésére alkalmas színész hiányzott. Eleinte Blahánének szánták, de a báróné azzal az észrevétellel utasította vissza, hogy ellenkezik művészi természetével. Hegyi Aranka a nagy feladattal nem mert szembe szállni és arra az alkalomra akarta a szerepet fentartani, midőn szerepének pusztán játszandó részében nagyobb biztosságra és erőre tesz szert. Pálmai Ilka röviden kijelentette, hogy csak akkor játsza el, ha már absolute nem lesz énekhangja. A kedvelt művész azonban a népszínháznál felmerült embarrast tekintve, beleegyezett végre és szombaton tisztességes sikerrel játszotta a nagy és megerőltető szerepet.

= VÁRSZÍNHÁZ. Szombaton, e hó 9-én adták Margitay Dezső népszínművét, az «Ezres bankót» szép külső sikerrel. A várszínház szorgalmas igazgatósága ezúttal először lépett fel oly népszínművel, melyet maga szerzett meg. Margitay darabja pályanyertes mű és első kézzel fogható irodalmi eredménye a Feleki-régimennek. A díjat, mint tudva van, a várszínház tűzte ki. Az irodalmi eredmény persze csak név, melyet szeretőnk majd inkább a várszínház többi pályanyertes műveire alkalmazni, mert az «Ezres bankó»-ra kissé merésznek látszik az «irodalmi» epitheton. Alig emlékszünk soványabb és jelentéktelenebb cselekvényre. És ez a cselekvény a felvonások három kaptafájára nem is felhúzza, hanem rákenve van, még pedig a legkezdetlegesebb színpadi technikával, hol vékonyabban, hol vastagabban. Például, az első felvonás igen keveset mond. A szerző minden céltudatosság nélkül hozza alakjait a színpadra és eskamotírozza azokat ismét a coulissák közé. Nevezetes, hogy a cselekvés egyes szereplőit a kar ide és oda követi, mint egy középkori fejedelmet a homagialis kíséret. Az első felvonás tehát csak az alakok bemutatására szolgál és csak vége felé exponálja a darab drámá-

ját. Forgó Pistának Göndör Náni a menyasszonya. Ennek daczára Pista megcsokolja Hegedüs Katiczát, minék következtében Göndörné visszaküldi Pistának a jeggyűrűt. Pista nevelőanyja haragra lobbant és fiát arczul üti, mire Pista világnak indul. De szerelme Haraszi Éva iránt visszahozza. Mire visszatér, Éva oda igérkezett már Kelemen Mihálynak, a gazdag uzorásnak, ki Éva anyját ezer forint adóssággal kezében tartja. Hegedüs Kata azonban kijátszsa a szerelmes öreg uzorást, amennyiben kelepcebé csalja és csak akkor szabadítja ki, midőn kiadja az ezres bankót, melylyel Harasztinét a licitáció alól felszabadul, Kelemenről nem függ és Pistához adhatja az Éva leányzót. Mint látjuk, a darab csak egynéhány szerep kedvéért van írva. És ezek kihasználása szerepte meg Margitaynak a kielégítő színpadi sikert. Megvan a népszínmű sine qua non-ja, t. i. szerep Blahánének, ezzel van repertoire, s író, színész és igazgató meg van elégedve. Az előadás jó volt, és a nagyszámú közönség pompásan mulatott. Blaháné utólrhetetlen volt Hegedüs Kata szerepében. Pezsgő jövedve és gyújtó dalai a várszínházban ritkán hallott tapsviharokat idézték fel. Mellette Makó aratta a legnagyobb tetszést; Kelemen Mihály humor és kedély dolgában kiváló alakítás volt. A Blahánéval játszott jelenetekben igazi művészi odaadást tanúsított. *Rónaszéki* egy kevésbé kikerekített zsidófiú szerepében egy túlzástól ment humoros, jóízű alakot mutatott be. *Szirmay* egy derék gazdát izmos és életerős kontúrokkal vázolta. *Beöldyné*, ki először lépett fel, eltekintve egy csekély kiejtési hibától, elfogadható anyaszínésznőnek bizonyult. *Balogh Etel* egy élettelen szerep nehézségeivel küzdött. A népszínműhöz *Konti József* igen szép dalokat írt, melyeket a közönség többször ismételtetett. Különösen a Blaháné által énekelt friss a harmadik felvonásban gyújtott. — Hétfőn «Alfonz ur»-at adták érdekes szereposztással. Vendégkép fellépett *Prielle Kornélia* és *Felekiné*. Prielle asszony Reymondeja ismeretes a nemzeti színházból. Az érzelmek eszményi finom kifejezése ez alkalommal is elbájolt mindenkit. Felekiné Guichardnét játszta és igen rokonszenvenessé tudta a nyárspolgárnő személyét varázsolni. Hogy nem lehetett valamivel darabosabb, az a művész finomabb hangoltságának tudható be. Feleki markans, szigorúan körvonalozott kapitány volt és Benedek ügyes Henri. Benedek folyékonyan gördülő conversatióját dicsérettel kell kiemelni. Szerdán Szigligeti egy régi vígjátéka, a «Házassági három parancs» került színre. Az előadás nem érdemel különös figyelmet és a szereplőkről ugyanazt kellene elmondanunk, amit már többször volt alkalmunk hangsúlyozni. *Feleki* meglepő ruganyossággal játszotta a fiatal férjet. *Balogh Etel* nehezen bontakozik ki a lámpaláz és a gyakorlati hiány keltette lankasztó elfogultságból. *Szirmainak* több disztinkciót ajánlunk külsőleg, valamint a triviális kézzjáték teljes mellőzését. *Temesváriné* asszony csak a sóellenőrné kevésbé szeretetreméltó vonásainak feltüntetésénél állott szerepe színvonalán. A különben szintelen előadást egyedül *Sió Irma* élénk aprólékoskodásai tarkították, ki egy epizódikus a la Picard-

szobaleány szerepében kedvesen tereferélt cselédkollégáival. Csütörtökön a sikerült estét egy rettenetes német bohózzal kezdték, melyet a szereplők odaadása sem volt képes megemészthetővé tenni. *Mezei* a «Fehér Othellót» játszotta úgy, ahogy a bárgyú szerepet éppen játszani lehet. *Benedek* unalmasságát is csak a darabé multa felül. *Balogh Etel* a változatos repertoireire aldozta. A kisasszony majdnem minden nap játszik új szerepet. Ez a fiatal leány erejét minden nyereség nélkül kimeríti. Szerepét hamarosan kénytelen betanulni s nemcsak hogy rendesen készületlen, hanem hozzászokik a hanyag és felületes játékhöz, amiért nagy kár volna, mert a kisasszonyban sok becses elem egyesül a társalgási szerepek és drámai szendék componálásához. Kellemes, lágy és üde hang, jól tagolt beszéd, elegáns megjelenés és ízlés a toiletteben. Ez alkalommal világos volt a küzdés a kedvezőtlen tényezőkkel. A végigásított felvonás után általános felüdítésre következett Delibes kedves egyfelvonásos operette-je a «Chatouai kastély», Delibes egy régi munkája, melyből már annak idején bátran lehetett következtetni a komponista jövő nagyságára. A kis apróság csak úgy duzzad a szebbnél szebb gondolatoktól, melyeket gyönyörű instrumentációban fejezi ki. A románcz és a rondó nagy hatást keltenek, valamint a komplikált ensemblek. A szöveg két pajkos francia fej jókedvűnek az excessusa, mely eszeveszett képtelenségek komikumával halálra neveteti a közönséget. A közönség pedig igen jól mulatott és a rondót háromszor ismételtette. Az előadás is jó volt, eltekintve a rendezés fogyatékoságától, de ez a különös jó kedvvel engageált szereplőket nem akadályozta a kitűnő kivitelben. *Margó Célia* a várszínház piczike ezüsthangú primadonnája valóságos triumfust ült. Szerepének prózája is beillett önálló különösen sikerült szubrettelalakításnak, melyet az énekszámok bravourózus előadása egy befejezett művészi egészszé emelt. *Makó* gazdag művészi apparatusa által Ducornet papát a darab vezetőjévé tette. A publikumhoz intézett beszéd telve volt a legfinomabb és legpompásabb nuanceokkal, melyeket izléses komikus csak nagy sikerék elérésére kifejezni képes. Rónaszéki egy ambulans műfurulyást sok invenczióra mutató komikus felfogással játszotta. Az operette után egy goromba strukturájú angol bohózatot játszottak «Kivele» czímen. Elég összevágóan ment. *Rónaszéki* a gazdát saját házából háromszor kidobó londoni gamin ökleiben összpontosította szerepét és ez értelemben igen drasztikus dolgokat produkált. *Makó*, az annyiszor kidobott háziúr, entréjában sikerült alakot mutatott. *Sió Irma*, a monopolizált szobaleányszerepek egyikét a már nála megszokott szeretetreméltó indiskreczióval játszotta, ahogy ugyanis az ily fajta soubrette-parthieket játszani kell és lehet, a melyek terén Sió kisasszonyt jelentékeny tehetségnek ismerjük el. *Kécskeméti* kisasszonyt valami felvételi bizottság előtt szeretnők látni, pl. a színésziskolában, hol a kisasszonyt használhatatlan, éles hanganyaga és természet ellenes kiejtése miatt a színészpálya folytatásáról bizonyára jóakarólag lebeszelnék. Minden tehetség hiányában

ily szegényes külső elemekkel a művészet pályája a kisasszonyra nézve hivatás nem lehet, vagy pedig a pálya előtte megfoghatatlan.

R—r.

— NÉMET SZÍNHÁZ. Kedden az «Unsere Samstage» című alatt játszották Labiche és Duru háromfelvonásos «Les samedis de Madame» című tréfáját, Knaak Vilmos vendégfelléptével. A boulevardirodalom egy sikerültebb példányát áll előtünk, melyben felületes szerkezet, meglehetősen szellem és sok léhaság egy jó farsangi bluetté egyesül. Thémája sokban hasonlít a «Divorçons»-éhez és néhány mellékalak is nagyon közeledik a Sardou által teremtett skémához. Hermance fiatal özvegy. Férje élete korábban viszonyt folytatott már egy fiatal ügyvéddel. Hermance csak úgy akar előbbi kedvesével ismét találkozni, ha az őt nőül venni kész. Kis akadály, melyet Hermance «komikus apja» hoz létre, amennyiben nem akarja leányát ahhoz adni, ki őt sötét éj közepén a botján átugratta, a szeretőkből férj és feleség lesz. A házasságban kevés gyönyört találnak és válópört kezdenek egymás ellen. Mikor a pör befejezéseig elválva élnek, kezdenek egymás felé vonzódni és rendez-vous adnak egymásnak ugyanazon a helyen, a hol első viszonyuk korában minden szombaton találkoztak. Itt ismét felalálják régi boldogságukat és kibékülnek. A cselekvésbe igen ügyesen játszik egy mulatságos breton apa, egy Philidor nevű *petit crève* és egy ostoba bretagnei leányka. A darab nagy hatást nem tett. Cselekvénye szűk, a mulatságos elemet csupán a kedves dialógok és sikerült aperçuk képviselték. A szituáció komikuma nem hatott, mert alkalmazásai indokolatlanoknál látszólag és bonyodalomra alkalmat nem adtak. Az előadásban közreműködők a darab szelleméhez nem fértek. Kifogástalan betanulásban láttuk ugyan a darabot előadva, de az egyes szereplők nem hozták jeles szerepeiket érvényre. Az írók merész gondolatait nem bírták a megfelelő kifejező aktusokkal követni, hanem maradtak abban a hangulatban, melyben felnőttek, a német vigjáték darabosabb és nehezkesebb világában. Áll ez különösen *Blasel* és *Franker* urakról. *Dienstl* kisasszony is bágvadtabb, színtelenebb volt a rendesnél; az érdekes asszonykában szívesen láttunk volna több pikantiert. Knaak a papa szerepében excellált pantomimikus fogásaival és találó rögtönzéseivel. Arnim k. a. a breton leánykából igaz játékaival kiemelendő alakot csinált.

— KLÁRNÉ ASSZONY, a népszínház komikája «A zsidó árendás» című népszínházi művet írt, a mely a népszínházban pénteken színre fog kerülni. Zenéjét Hegyi Béla és Bátor Sz. urak, lapunk belmunkatársai szerezték. Hegyi és Bátor urak ezúttal először lépnek a nyilvánosság elé, és mint beavatottak állítják, a zene szép sikernek néz eléje. Mindkét fiatal zenész Volkmann legkötünőbb tanítványai közé tartozott a budapesti zeneakadémián.

— A VÁRSZÍNHÁZ legközelebbi operette-újonsága Konti «Eleven ördög»-e lesz, melyben Blaháné asszonyon kívül még Margó Czélia, Cservári Ilon, Makó, Rónaszéki és Mezei fognak játszani. A várszínház igazgatója az «Unsere Samstage» és «Raub der Sabinerinnen» című dara-

bokat, melyeket a német színházban folytonosan hatással adnak, a várszínházban is színre akarja hozni.

— A SZEGEDI VÁROSI SZÍNHÁZBAN mult pénteken adták ez idényben először Bartók «Kendi Margit»-ját. A dráma most is csaknem újdonság számba ment, mivel a társaság nyári átrándulásakor Nagyváradról jobbára idegenek, vidékiek nézték, a szegedi közönség a nyáron távol lévén a városi társasélettől. Az új színrehozatalnál terve volt a ház, s minden felvonás után megújult a tetszés, volt temérdek taps. A czímszerepben Hunyady Margit asszony, a vidék legkiválóbb drámai művésznője tűnt ki; mellette Hubay Aranka, Somló Sándor, Szatmáry, Kulinyi, Bihari, Balácsi arattak tetszést a főszerepekben. A kiállítás igen fényes volt, a legdiszesebb magyar főúri jelmezekben oly fényes képet nyújtva, minő csak a király-látogatás alkalmával volt látható a szegedi színpadon. A rendezés is dicséretre válik Nagy Vincze igazgatónak; a rendező Ditrői egy héten át tanította a népjelenést, mely igen nagy hatást is keltett.

— A PÁRISI OPÉRA POPULAIRE DU CHATEAU D'EAU igazgatója színházát pénzhiány miatt bezárta. Ott adták először Camille Saint Sains «*Etienne Marcel*»-jét.

— PENNSYLVANIA-ban a *Grand Opera House* az előadás után leégett. Az egész előtt Sardou «*Divorçons*»-ját adták az angol «*Seperation*» című alatt. A tűz keletkezésének oka egy eldobott égő gyufa volt.

— ERNESTO ROSSI, a hírneves olasz tragikus, decz. 10-én a berlini Residenztheaterben hosszabb vendégszereplést kezd meg.

AZ ŐSZI TÁRLAT.

Mióta a magyar közönség jobban érdekli a képzőművészetek iránt s a sajtóban is néhány hivatatt és még több hivatlan beczeni a sugárúti szép palotát, úton útfelen halljuk, hogy a festészet immár fölülmúlta a szépirodalmat, a magyar képzőművészet most éli aranykorát és még többféle tetszetős olcsó frázist. Az ily könnyelműen odavetett tudatlan lelkesedésből eredő frázisok a mily igazságtalanok, ép oly károsok, még nagyon is zsenge és már elbizakodott művészetünkre. Midőn a műcsarnok megnyíltával elnéző, mondhatnám túlságosan elnéző volt a kritika, sőt megdicsért gyöngébb műveket is, s egyre-másra ütötte a reklám nagy dobját, tette ezt pusztán úgyszereztől, hogy oda edesgesse a közönséget, megkedveltesse vele a művészetet, s a képek megnézésére és megvásárlására szoktassa; szóval, hogy neveljen közönséget a műcsarnok számára. Ezt a célt már elérte; a közönség jár a tárlatokba, vásárol képeket; nincs tehát többé ok, hogy a kritika szemet hűnyjon a rideg igazság előtt, dicsérjen vakon jót, rosszat és nagyképtű valótlan mondásokkal elkapassa a fiatal tehetségeket és kockáztassa az eddigi eredményt.

Szükségesnek tartottam ezt előre bocsátani, mert több, mint tíz éve én is

egyike voltam azoknak, a kik sok nyomdafestéket fogyasztottak a magyar képzőművészetek érdekében, lelkesedéssel, figyelemmel kísértem ifjú művészetünk fejlődését, izmosodását, és a mostani tárlat meggyőzött arról, hogy az a dicséret, melylyel a fiatal képírókat és műveiket most elhalmozzák, ezeket nem illeti meg. «A festészet túlszárnyalta a szépirodalmat,» mondják. Igaz, hogy szépirodalmunk ma nem produkál erős tehetségeket, és Jókait, Vajda Jánost kivéve nem igen mutathatunk föl nagy embert. De, édes istenem, hol vannak azok az eget ostromló nagy geniek a festészet terén, ha Munkácsyt és Benczurt kiveszszük? A valóság az, hogy szépirodalmunk, fájdalom, hanyatlóban van, és ennek nyomása alatt van festészetünk is. Szépirodalmunk leszállt az ötletszerű apró elbeszélés, «rajz», az adomaszerű tárczairás, hogy triviálisan fejezzem ki magam, a couplet niveaujára, és bizony a képírás sem áll ennél magasabb fokon. Ez korunk általános jellemvonása. Ha akkor indul meg a festészet fejlődése, mikor Vörösmarty a régi dicsőségről zengett, művészeink bizonyosan a történeti festészetten próbálták volna ki tehetségeiket.

Ez nemcsak nálunk van így, hanem mindenütt. Rendesen a társadalom befolyásolja az irodalmat és a művészet az irodalomra támaszkodik. Nézzetek meg bármely európai tárlatot, s látni fogjátok, hogy a görög-római mythológia nem lelkesíti már a festőket (a mi különben nagyon helyes), az egyházi festészetnek alig van művelője, és a nagy történeti festmények a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak; annál több azonban a genre és a tájkép. És e tekintetben már annyira jutottunk, hogy — főleg a franczjáknál — erősen vitatják, hogy a történeti képfestésnek nincs is jogosultsága. Ez az okoskodás amaz elv túlhajtásában leli magyarozatát, hogy a modern reális irány megkövetelvé a természeti hűséget, mindent csak természet után szabad festeni. A természet után való festés ellen természetesen nem lehet senkinek sem kifogása, de igen is az ebből vont következtetések ellen. A természet után való festés eredményezte a technika erősödését, tökélyesedését, a mit mindenki elismer föltétlenül, de túlhajtásában hátrányára van a művészet lelkének, mert hívei azt vallják, hogy a mely ténny vagy személyt nem látott a festő, azt nem szabad festenie, mivel az ilyen kép sohasem lehet hű. Mintha bizony a renaissance nagy mesterei személyesen látták volna mindazt, a mit műveiken megörökítettek! Ebben az irányban csak az a vigasztaló, hogy idővel ép úgy lejárja magát, mint annyi más. Le fogja magát járni abban a pillanatban, a midőn feltűnik egy tehetség, mely geniejének ellenállhatlan erejével ismét megteremt egy újabb irányt. És ha a jelek nem csalnak, ez az idő nincs is oly távol...

A magyar festészet, mely a külföld különféle iskoláiban, különféle irányban fejlődik, még ma is gyermekkorát éli, még nem bír a maga lábán járni. De a gyermek erőteljes, izmos és szép jövőnek néz eléje. Bámulatos gyorsasággal fejlődött, s ma már az ifjúkor küszöbén áll. A közel jövő fogja eldönteni, milyen szé-

les és milyen magas ez a küszöb. Eddig évről-évre gyarapodott számban és erőben, és a lelkesedés, a hazafias öröm már a magyar művészet aranykorát látja a tetszetős színek csillogásában. Pedig ép a mostani tárlat még inkább megerősített abban a meggyőződésben, hogy a magyar festészet még nagyon zsenge. De meggyőződött arról is, hogy még a fiatal festészet is *hanyagolt tartalommal és tudással*. A túlságosan lelkesedők ezt merésznek fogják találni, de én nem maradok adós a megokolással sem. Egy séta a műcsarnok termeiben meggyőzhet arról bárkit is.

Midőn évekként elzött annyi új tehetség tünt föl, a legszebb reményeket fűztük hozzájuk, sőt egynémelyik már nagyobb sikert is ért el. Ki ne emlékeznék arra a föltünésre, melyet a műcsarnok megnyitásakor *Packa Ferencz* «Montmartre-i hegedős»-ével keltett, mily szép jövőt ígért *Greguss Imre*, *Aggházy Gyula*, *Spányi Béla*, *Gyárfás Jenő*, *Imocent Ferencz*, *Révész Imre* stb. És mit látunk ma? *Packa* egy óriási vásznat állított ki, mely *Attila* és *Ildikó* nászját ábrázolja. Egy zűrvaros szellemtelen kompozíció, anyag mintázás, hiányos rajz, hideg színek. *Attila* ágyán fekszik, feje — egy monstruózan rajzolt közönséges, mindennapi arc — lelóg, egy óriási mellkas domborodik a párnán, és a test többi része hiányzik. Ezt oly ügyesen rejtette el valahova a festő, hogy még sejteni sem lehet, hogy hol van az óriási mellkas folytatása. *Ildikó* egy érthetetlen mozdulattal, mely semmit sem fejez ki, elrejté arcát, s legfeljebb azt a benyomást teszi, mintha rózsás testével ingerelni akarna. Az egész értelem és szellem nélküli vászondarab. Jó csak a párnák és szőnyegek festése. *Greguss Imre* évek óta mindig csak vázlatokat állít ki; nem emlékszem, hogy valaha láttam volna kész képet. A mostani «Toborzás» sem az. *Gyárfás Jenő* a magyar szalondíj első nyertese «Az első bál» című képével oly borzasztó hanyatlásról tesz bizonyosságot, mely nagyon elszomorító. Kiveszett belőle minden életerő, elevenség, eredetiség. *Spányi Béla* a könnyelműen vászonra mázolt zöld és sűrke festéket tájképnek nevezi, és ezért még 700 frtot mer kérni! *Imocent* «A kereszt alján» című képe hiányos rajzával és érzéstelen kifejezésével, gyöngén szólva, nagy könnyelműséget árul el, míg egy női arcképe azt a benyomást teszi, mintha a szegény nő egy negyedórát jeges vízben tartotta volna arcát. *Révész Imre*, ez az annyi eredetiséggel, ős erővel, naivsággal, megáldott fiatal festő, a Munkácsy-díj első nyertese, Párisban teljesen elvesztette eredetiségét, egyéniségét. Technikája erősödött, nyert tonusokban, de értelemben vesztett, s úgy szólván Munkácsy alakjait, színeit másolja. És ez még nem mind. Hozhatnék föl még több bizonyosságot, de azt hiszem, ennyi is elég lesz.

Nézzük most már az érem másik oldalát is.

A fénypontja az őszi tárlatnak három arckép, a melyek *Benczur Gyula* ecsetje alól kerültek ki. Valóságos bravourral oldott meg a művész egy fölötté nehéz feladatot *Andrássy Gyula* gr. arcképénél. Volt külügyminiszterünk aranysujtásos, vörös tábornoki egyenruhájába öltözött, midőn a művésznek ült. Mennyi erővel,

melegséggel, finomsággal van e kép kidolgozva a legkisebb részletekig; pedig *Benczur* még azzal is nehezítette föladatát, hogy a képek vörös hátteret festett. De páratlan kolorisztikus ereje könnyen legyőzött minden nehézséget, és oly képet varázsolt a vászonra, mely büszkévé teheti mesterét. *Eötvös József* báró arcképén azzal lep meg a mester, hogy oly kevés eszközzel, de annál több izléssel mily roppant eredményt birt elérni. Bizonyára, ha természet után festi a boldogult filozofköltőt, az nem lehetett életteljesebb, művészebb. E kettőnek hatásban semmit sem enged *Károlyi Gyula* gróf arcképe.

A kiállítás e három gyöngye után nagyon, de nagyon alá kell szállni. *Ecziknek* úgy sem lévén czélja az egész kiállítást ismertetni, mellőzöm a festők nagy részét, s csak egy pár új névvel akarok foglalkozni.

Eredeti tehetségnek mutatja be magát *Bihari Sándor* «Alkalmi czilinder próba» című képével. Bugyros zsidó vetődött egy magyar házba, és a nyalka parasztleány a zsidó czók-mókjából előszedett czilinder-kalapot hetykén a fejére vágva, a szoba közepén maga is nevetve, mint egy kérdeni látszik a jelenlevőktől: «Nos, hogy tetszem ebben a köcsögben!» Bizonyos eredeti naiv humor jellemzi a felfogást, melynek a fiatal festő kellő érvényt tudott szerezni. Különösen a parasztleány alakja sikerült. A kép egyéb részein még meglátszik, hogy kezdő emberrel van dolgunk, de olyannal, a kitől még sokat várhatunk, ha megtartja egyéniségét és megerősödik a tudása.

Nem egészen új név a *Kéméndy Jenőé*, de most egész sorát küldte be a hangulatos, kedélyes képeknek, melyek tárgyát a restauráció korából merítette. Olyan derült világ és életfilozófia sugárzik e képekből, hogy szívesen időzünk előttük és gyönyörködünk bennük, mert a fiatal művész az ecsetet is biztosan forgatja. *Jendrassik Jenő* teljesen új ember, de harmonikus színeivel és átmeneteivel máris figyelemre méltó jelenség.

Ezek volnának a lefiatalabbak közül a leginkább fölemlítésre méltók.

Szobrászaink közül különösen fölemlítendőnek vélem *Loránfi Antal* «Keresztény vértanunő» című szobrát, mely, habár kissé édeskés, mégis a mintázásban föltétlen dicséretet érdemel. Oriásként magaslak ki *Zala György* «Mária Magdolna» című szoborcsoportja. A fiatal művész alig egy pár éve hagyta el a mintarajziskolát és ment Münchenbe, a hol jól használta föl idejét. A «Mária Magdolna» szerencsés kompozíciója, igaz kifejezése, bámulatos vonalai és lágy mintázása által oly erős tehetség szüleménye, mely a magyar szobrászok között *Huszár Adolf* mellett egyedül látszik hivatva lenni a monumentális szobrászatra. Nincs e műben semmi keresettség, festői motívumok által való megvesztegetés, a plasztika egyszerű, de igaz eszközeivel éri el a nagy hatást. A képzőművészeti társaság az idén neki adja ki ismét a szalondíjat; érdemesebbet *Zala Györgynél* keresve sem találhat.

Ime, főbb vonásokban a benyomás, melyet az őszi tárlat tett. Tehetségek hanyatlása, újabbak feltünése, de valamennyien szűk, kisszerű körben mozognak. Hiányzik a magasabb után való

törekvés, a nagy iránt való érzék. A termék hosszú sora egy nagy illusztrált munka benyomását teszi, melyet szórakozás gyanánt kedvteléssel, néhol gyönyörrel lapozgatunk. Sehol valami, a mi a színek tetszetős játékán kívül szebb, nemezebb érzést keltene, megkapna, lebilincselne, a mi mikor távoznunk marandóbb nyomot hagyna. Nem, ez nem lehet a magyar festészet aranykora. Majd ha lesznek művészeink, a kik magasabbra törnek, a kik lelket, eszmét, érzést öntenek műveikbe, s nem csak adomákat festenek, akkor kél föl majd a magyar művészet napja, mely melegítő sugaraival bearanyozza az egész nemzetet, az egész kort.

Reméljük, hogy ez az aranykor nem fog sokáig késni! BERÉNYI LÁSZLÓ.

AZ OPERAHÁZ FALFESTMÉNYEI.

I.

Lotz Károly.

(Folytatás.)

A negyedik csoportban *Bacchus* és környezetete van ábrázolva. A bor hatalmának mómora alatt az élv gyönyöreinek személyesítői tartják ünnepélyöket. *Ledér Bacchansnők* réztányérokka, *Satyrok* síppokkal és *thyrsus*botokkal tánczolnak *Bacchus* előtt.

Bacchus, kinek testét csupán egy kis sárga lepel fűdi, álló helyzetben repül fölfelé s baljával egy *Bacchansnőt* ölel magához, kinek kezében egy réztányér van, melyből bor ömlik alá; míg jobb kezében szőlőfürtökkel telt *thyrsus*botot tart. Felettük repül egy kis *Bacchans* gyermek, kezében csengettyűvel, melynek éles hangjával irányítja a dorbézőló sereg útját. Ezek mögött van egy *Satyr*, ki dobbot verő *Bacchansnővel* tánczol; távolabb egy másik *Bacchansnő*, ki réztányért ver s egy *Pan*, kezében a komikum álarczával. Előttük nyargal egy *Kentaur*, hátán egy *Bacchansnővel*, ki annak hájába kapaszkodva, hajtja azt a tömeg közé. A *Kentaur* mellett van egy *Sylén*, kit egy *Bacchansnő* maga fölül emel.

Az ötödik csoportban vannak: *Neptunus*, *Boreas*, *Seirének*, *Nereusok*, *Tritonok* és *delphine*k.

*Neptunus*nak erősen rövidült alakja egy *delphin*en ülve jelenik meg, kezében három ágú szigonnyal. Felette repül *Boreas* — az üvöltő éjszaki szél, lengetvén nagy fekete szárnyait. *Neptunus* mellett van négy *Seirének*, kik közül az egyik hangszeren játszik; előtte pedig két *Nereus*, kik a tenger mélyéből csigákat és gyöngyöket hoztak a felszínre, melyeket a másik csoporthoz tartozó *Aphroditének* nyújtanak. A két *Nereus* egy *Triton* hatalmas testén ül, jelképezvén a hullámozó tenger szellemét, melynek segélyével a kincsek a fenékről felhozhatók.

Végül pedig a hatodik csoporthoz tartoznak: *Aphrodité*, három *Grácia*, *Erosz* és *Psyche*, s hat *Amorett*.

A kéjéret, az élv, a kedély s a gyönyör vannak itt személyesítve. A legigézőbb csoport valamennyi között, mely által a báj és kellem, a legsikeresebben nyilvánul.

Az előtérben felhőzeten áll *Aphrodité*, mely a termet és mozdulat kecsessége

által Praxiteles remekművére emlékezett. Bájait kezeivel igyekeznek elfődni, melynek egyikével egy fehér leplet borít testére. Feje fölött repül egy kis Amorett, kezében tükröt tartva, melybe a gyönyörű istennő belé tekint. Aphroditéből jobbra leng Psyche, kinek ajakára a csintalan Erosz csókot lehel. E két alak mögött egy nagy terjedelmű vörös draperia emelkedik, melynek hosszan elnyúló végét egy Amorett húzza. E draperia alkalmazásának csupán az a célja, hogy egy nagyobb világos felület betöltésénél sötét foltot képezzen s hogy Erosz és Aphrodite alakjaihoz háttérül szolgáljon. Aphrodite jobbra felett repül a három Grácia, kik egymást átölelve, mint Aphrodite kísérői jelennek meg. Kecses és szépen rajzolt testüknek alsó részét kék draperia övezi. Aphrodite alatt van hat Amorett, kik a lábai alatt lévő felhőbe kapaszkodnak.

Íme tehát, szárazon leírva ezek a Lotz által festett Olympos alakjai, kifejezve azokkal az antik világ gyönyörű mythosát s a jelenkor embereinek fogalmait és érzelmeit, melyek a színpad deszkáiról is lelkünkhez szólnak.

Apollon hódító az istenek között, — lantja Jupitert is csodálatra ragadá. Ez a dal és zene hatalma.

Egy operaház nézőterének plafondjára a legillőbb s legnemesebb eszme megoldása.

Mit szólunk azonban a rajzról s a színezésről? Bírálgassuk-e sorra az alakokat s azoknak részleteit? Keressük-e kicsinyes precizitással a színeknek egymásutóját, vagy azoknak hatását?

Oh nem. Ily nagyszabású s remek fal-festményrel szemben a legapróbb részletezésbe nem bocsátkozhatunk; annál inkább nem, mert Lotz lelkiismeretesen megrajzolt minden részletet; hanem általában az egészről s annak összhátásáról tehetjük megjegyzéseinket, anélkül, hogy figyelembe vennők az akadályokat, melyekkel Lotz a festés alkalmával megküzdni kényszerült; t. i. azt, hogy míg műve be nem fejeztetett, addig a felállított állvány miatt az egésznek összhátását alantabbról meg sem tekinthette, hanem csupán a tudás által kifejtett eljárásban bízva számíthatott arra, hogy távolabbról szemlélve, a mű egy összhangzatos egész legyen.

Az önálló csoportok mindenütt szabotossággal, értelmesen és nemes ízléssel vannak alkotva. Lotz ezúttal is kiváló alakító képességének adta bizonyosságát.

A mythos eszméjének költőileg adott kifejezést; az egésznek eszmeláncolatát egyszerű s költői értelmezéssel szötte egymásba. A finom és szabatos rajz teljesen összhangzatos a költői eszme sikeres megoldásával.

De szóljunk a színezésről:

Ha a lépcsőháznak Vastagh által oly erős színekkel festett «Bacchus menet» festményét megtekintve térünk a nézőtérbe, az «Olympos» halavány színezetűnek fog feltűnni előttünk, mely mintha még a renaissancekorból maradt volna reánk s az elmúlt hosszú századok időjének nyomait viselné magán. Az egész festmény színhangulata lágy s finom, mintha az Olympos egy ködös légrétegben úszna. Sokan ezt nem tartják elő-

nyösnek, mert annak gyenge hatását a színek tompaságának tulajdonítják.

Meg kell vallanom, e tekintetben magam is osztom e véleményt; mert valóban, az egésznek tompa színezete nem megfelelő a nézőtér ékítéseinek élénkebb színhangulatával. A környezet hatása alárendeli a festmény színezetét; bár mint különállót tekintve a színpadon teljesen összhangzók egymással.

Igaz, hogy Lotz a színezésben nem a hatás után törekedő; az ő művei nem is igényelik az átellenben felállított tükröt, hogy abban a még inkább fokozott hatással homályosítsuk el ép látóképességünket és izlésünket; ő a nemes egyszerűséggel tárja elénk a művészetet, melyen az aesthetikailag képzett agy és szem föllelheti a gyönyörnek minden változatait. A színek ragyogtatásával nem igyekezik elleplezni a rajznak gyengeségét, — ellenkezőleg inkább a színt feláldozza a rajz tökélyességéért.

Tehát, mint említém, Lotz nem a ragyogó színekben keresi a művészetet; ép úgy ezen Olympos festményénél sem volt célja a színekkel hatni; de mindamellett azt mégis gyenge hatásának kell tartanunk.

Részemről a színezésnek ezen hátrányát külső oknak vagyok hajlandó tulajdonítani; ez pedig nem egyéb, mint a gázvilágításnak a festés alkalmával s a jelenlegi közti különbsége. Míg a festés alkalmával csupán 50 gázlámpa világította meg a plafondot, addig most 500.

S ezen ok mindenestre figyelemre méltó; mert az árnyékszínek a kevésbé világított felületen, mindig sötétebben jelennek meg, míg a teljesen megvilágított tompább hatásúak. Ezt láthatjuk az Olymposnál is. Az árnyékfoltok nem eléggé mélyek, miért is az egésznek hatása nincs teljes erőben kifejtve.

Mindamellet azonban Lotznak ezen művét remek alkotásnak tekinthetjük, mert Olympos által egy oly hatalmas eszmelánczola-nak adott jelvi kifejezést, melyet tollal hasonlóan kifejezve csak szörös költőktől várhatunk.

Az «Olympos»-on kívül Lotz még néhány festményrel díszítette a színház belső falait, melyek az eszme és a kompozíció megoldása szempontjából méltók az előbbihez.

Az «Olympos» külső köre mellett a plafond négyzeteg kiegészítő részébe, Lotz a «phantasia»-t és a «költészet»-et symbolizálta.

A színpad felé tekintve, a bal szögletbe eső háromszögbe van festve a «phantasia». E fogalomnak symbolikus megoldását egy bösz sárkány képezi, melyen egy igéző női alak ül s repülnek fölfelé.

A jobb szögletben levő háromszögben van a «költészet».

A teret egy fehér Pegasos tölti be, mely szárnyait kiterjesztve szilaj léptekkel emeli lábait. Fején kantár, melynek végét egy mellette lépdelő Músa tartja jobbáiban; míg másik kezében a dicsőség pálmáját.

Ezen festmények mellett van két-két sarok díszítmény, melyek szintén háromszögű idomokban, de szürke színben festve, egy-egy női alakkal vannak betöltve.

A nézőtér harmadik emelete fölött levő 13 oszlopon pedig, körídomokban egy-egy

Amorett van festve. Kezőkben különféle hangszer, s zenélnek. Az oszlopsor közepén van a karmester Amorett, ki a többi tizenkettőt vezényeli. Elénk mozgással képzelt gyermekalakok, kik különböző mozdulatok mellett kezelik hangszereiket.

A függöny felett levő falazat szintén Amorettekkel van díszítve, melyek 5 köralakzatba vannak egyenkint beillesztve.

Az első ezek közül jelképezi a zenét, a második az irodalmat, a harmadik a színeszetet, a negyedik a tánczot, az ötödik ismét a zenét.

Ezen Amorettek ismertető jelvényekkel vannak elátva. Így pl. a zenét jelképező két alak közül az egyik kettős sípot fúj, a másik tamburát ver. Az irodalom Amorettje kezében papírtekercs, a színeszeté egy álarczot tart, a táncz Amorettje pedig szilaj mozdulata által ismerteti fel magát.

Lotz művei közé tartozik még a proszenium felső részére festett három képe, melyek a zene, a költészet és a táncz allegóriáját ábrázolják.

Ezen említett themák kompozíciói, három különálló négyzetegbe vannak foglalva, melyek közül a középsőnek területe kétszer oly nagy, mint a jobb- és baloldalon levőké.

Előlről tekintve, a jobboldali négyzetegben van a zene allegóriája.

A képletes kifejezés egy bájos női alak által van érzéktve, ki egy lant húrjain játszva, andalító dalokat látszik zengeni.

A középső kép tárgya a költészet allegóriája.

Az egész kompozíció egy három alakból álló gúlaszerű csoportot képez, melynek legmagasabban emelkedő részét képezi a középtéren ülő női alak. Ez a költészet mősája.

A karos szék, melyben ül, díszesen ékített márvány faragvány. A szék előtt van három lépcsőzet. Ezek egyikén félig térdelő helyzetben jelenik meg egy mezítelen ifjú, ki egy lantot nyújt a Músa felé, melyen az játszik. Az ellenkező oldalon van a harmadik alak, mely szintén leplezetlen ifjút ábrázol, ki a Músa székének karjára támaszkodva méléz, s hallgatja a dalt. Kezében egy papírtekercs, jelképezvén az irodalmat.

Az eszme gyönyörű megoldásával vetelkedik a kivitel sikere is.

A Músa alakja nemes, egész lényének kifejezése fenséges. Tagjait igen szép redőzetű draperia fűdi, mely plasztikailag kiemeli testének részeit.

A harmadik négyzetegben van a táncz allegóriája: Egy igéző nő, ki kecses mozdulattal emeli tagjait, s egy tamburát verve tánczol. Alakját szép redőzetű ruha fedi, melynek részei könnyeden lebegnek a mozdulatoknak megfelelően.

Lotznak ezen kisebb festményei is, úgy az eszme, mint a kompozíció megoldását illetőleg nemesek, egyszerűek s értelmesek; a színek pedig ezeknél sokkal ragyogóbbak, mint az «Olympos»-nál.

Általában Lotznak az operaházi festményeiről mondhatjuk, hogy azok a művészi ihlet szeretetteljes alkotásai, melyek mint az igaz és szépnek kifejezői állandó műbecsessel bírók fognak maradni.

CASTOR.

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság nyomása.

„HARMONIA”

zongoratermében (váci-utca 3.) alábbi bécsi zongoragyárosok gyártmányai találhatóak raktáron:

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros.
Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon el vannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Birja a legmagasabb kitüntéseket.

Zongorahangoló lakcíme

megtudható a „Harmonia” zeneműkereskedésben.

F. WOLLEK

Olcso közép minőségű tetszetős zongorák.

ERBAR

világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongoragyártás remekei közé tartoznak. Tartósságra utólérhetetlenek, ezen tulajdonságnak köszönheti a gyár nagy hírnevét.

Kaphatók:

Salon Stuez, diófa
fekete

kereszt-hurozott és egyszerű.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.
Jó minőségű tartós zongorák:

Rövid salon, diófaból
fekete

Arjegyzék küldetik díj nélkül.

Wessely Márton

zongoragyáros.

Különös specialitás az úgynevezett „Diminutiv” zongora, legkisebb alak s mégis erős, tömör hang. Bármilyen kicsi szobában is elfér. Az egész zongora 1 1/2 méter. Különféle érmek.

Hamburger Károly

bécsi zongoragyáros, készít kitűnő zongorákat, melyek a „Harmonia” zongorateremben folyton készletben tartatnak és jutányos áron kaphatók.

Stahl Ferencz

Kitűnő zongorákat készít, melyek nagy kedveltségnek örvendenek.

HESSE L.

nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja.

HEITZMANN NÁNDOR

Jó minőségű tartós zongorák.
Rövid salon diófaból

« « fekete

POKORNY

zongoráit ajánlja a közönség figyelmébe.

Nemecske József

zongorák. Tartós kitűnő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

Zenetanárok lakcímei.

ZONGORA:

Bartay János, nemzeti zenédei t. váci-u. 10.
Deutsch Willy, bálvány-utca 18.
Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.
Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-ut 24.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár. Ferencz-József rakpart 18.
Klinger Sándor, sugár ut 23. III. em. 9. ajtó.
Kont Ilona, damjanich-utca 6.
Koschitz János, sugár-ut 89.
Major J. Gyula, váci-körút 17.
Rausch Károly, nemz. zenédei tan., Hunyady-utca 3.
Schütze Rezső, nemz. zenédei tanár, nagy korona-utca 4.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa, Kecskeméti-utca „Geist”-ház.
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. sz. I. em. 19. a.
Vajdafi Béla, nemz. zenédei tanár, külső dob-utca 49.

HARMONIUM ÉS ORGONA.

Erney József, kerepesi-ut 24.

ÉNEK.

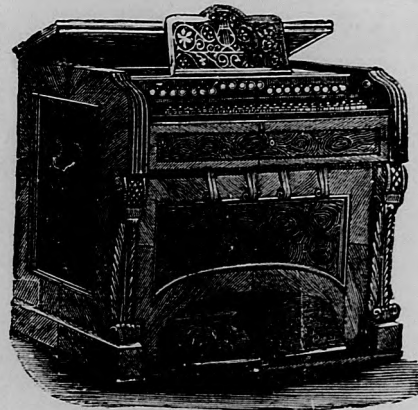
Henderson Mary, aranykéz-utca 2. sz.
Igerics Katalin, Lipót-utca 6.
Passy-Cornet Adel, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, múzeum-körút.
Schmidt József, Lipót-utca 19.

ZENESZERZÉS.

Breisach Izidor, váci-körút 29. III. em. 8.
Erney József, kerepesi-ut 24.
Major J. Gyula, váci-körút 17.
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kazinczy-utca 17.

HEGEDŰ.

Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
Kis Péter, nemz. zenédei tanár, Sándor-u. 5.
Mészáros Imre, nemz. zened. tr. tüzoltó-u. 10.
Pettykó Imre, Klauzál-utca 17.

A legkitűnőbb
HARMONIUMOK
Tietz Peter utóda
Kotykievitz Teofil
gyára.

A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és salon-harmoniumok. Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól fölfelé.

Több évi jótállás.
Arjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

„Erste Productiv-Gesellschaft der Klaviermacher“

Arany- és más magas érmekkel
kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und
andere hohe Auszeichnungen.

Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghiresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

Barna egyszerű hurozott

Barna kereszt-hurozott

Fekete egyszerű hurozott

Fekete kereszt-hurozott

Egyedüli főraktárunk Budapesten (váci-utca 3. szám), a „Harmonia” zongorateremben.